

Jan Bauer

ČAS

Edice Český ČAS

CO SE NEVEŠLO DO DĚJEPISU

Češi, Moravané a Slezané na cestě minulostí

kacířem. Zvláště, když Pius II. v červnu 1464 povolal Poděbrada před církevní soud. Jiří se však nevzdal a po neúspěchu svého prvního poselství ve Francii vypravil na cestu po Evropě novou delegaci, kterou vedl jeho švagr Lev z Rožmitálu. České poselstvo postupně navštívilo panovnické dvory v Německu, Flandrech, Anglii, Francii, Španělsku a Portugalsku a snažilo se získat podporu pro zmíněný projekt spolku evropských vládců, nepřímou namířený proti papežské kurii.

Válka s Matyášem Korvínem

Jenže, jak se ukázalo, tato diplomatická iniciativa nebyla Jiřímu příliš platná. Zvláště když mu začínaly narůstat problémy doma a z iniciativy Zdeňka Konopištského ze Šternberka, toho, který ho před časem povolal králem, se v listopadu 1465 zformovala katolická Jednota zelenohorská. Jen o rok později nový papež Pavel II. uvalil na Jiřího klatbu a vyhlásil křížovou výpravu proti českým kacířům.

Zatímco domácí situaci se králi podařilo dílem vojensky, dílem jednáním opět uklidnit, postavil se do čela křížové výpravy do Čech jeho bývalý zeť, uherský král Matyáš Korvín. Po předčasné smrti manželky Kateřiny ho už k Jiřímu nevázaly žádné příbuzenské vztahy. V květnu 1468 vpadlo uherské vojsko na Moravu, dobylo Třebíč a oblehlo brněnský Špilberk a klášter Hradiště u Olomouce. Jejich posádky se po několika měsících vzdaly. V únoru následujícího roku vytáhli Uhři na Kutnou Horu, stříbrnou pokladnici Čech. Na česko-moravském pomezí u Vilémova se však dostali do obklíčení české armády, vedené samotným Jiřím z Poděbrad, a Matyáš Korvín padl do zajetí. Na osobní schůzce oba panovníci uzavřeli příměří a Matyáš slíbil, že zanechá nepřátelství vůči Jiříkovi a zprostředkuje

mu dohodu s papežem. Jakmile však byl propuštěn, na své sliby zapomněl a dokonce se 3. května 1469 v Olomouci nechal odbojným katolickým panstvem zvolit českým králem.

Za těchto okolností svolal Jiří zemský sněm, na němž se zřekl práva nástupnictví pro své syny a navrhl, aby po jeho smrti usedl na trůn syn polského krále Kazimíra, tedy Vladislav Jagellonský. Jeho návrh měl ještě dodatek: polský princ si měl vzít za ženu Jiříkovu třináctiletou dceru Ludmilu. K tomuto sňatku však nikdy nedošlo.

Čechy zachránila královna

V červenci 1468 vypukla česko-uherská válka nanovo. Matyáš oblehl Uherské Hradiště a dokonce zajal Jiřího syna Viktorina, který spěchal obleženému městu na pomoc. Proti Poděbradovi vystoupila i Jednota zelenohorská a také slezské stavy, podnícené papežskou kurií. Ale zatímco král vytáhl do Slezska, kde se v ohrožení ocitla jeho soukromá panství, Matyáš Korvín využil jeho dočasné nepřítomnosti a vpadl do nechráněných Čech. Naštěstí dost rozhodnosti projevila energická královna Johana. Okamžitě svolala zemskou hotovost a u Kolína a Kutné Hory uherský vpád zastavila. Matyáš musel ustoupit až ke Znojmu a nakonec křížového tažení zanechal, protože jižní hranice Uher mezitím napadli Turci.

Zdalo se, že bezprostřední nebezpečí už Českému království nehrozí. Tím spíš, že počátkem roku 1471 poselství saských vévodů předalo papežské kurii návrhy na kompromisní řešení sporu mezi katolíky a kališníky a také čeští páni už neměli chuť do dalších válečných dobrodružství. Jenže takřka na pokraji mírového uzavření všech konfliktů, dne 22. března 1471, král Jiří z Poděbrad, jediný

český panovník, který vzešel z řad domácí šlechty, v necelých jednapadesáti letech zemřel. Příčinou smrti byla těžká choroba jater a ledvin a také vodnatelnost. Pro svou tloušťku se už ani nemohl pohybovat, jen seděl v masivním křesle u stolu a vyřizoval státní písemnosti.

MALÉRY CORNŠTEJNSKÝCH PÁNŮ

Už jsme si v této knize vypravovali krvavé příběhy související s hradem Karlštejnem. Ale i na jiných hradech se udály leccjaké pohnuté události. Příkladem může být moravský Cornštejn, jehož ruiny se vypínají nad vodami Vranovské přehrady na Dyji. Jeho založení úzce souvisí s nedalekým hradem Bítovem. Pán na Bítově Raimund z Lichtenburka získal sice od krále Jana Lucemburského do zástavy nedaleký zeměpanský hrad Vranov nad Dyjí, brzy mu ho však uzmul jeho příbuzný Jindřich z Lipé, který se na sklonku svého dobrodružného života usadil po boku své milenky, královny vdovy Elišky Rejčky, na Moravě.

V té době už muselo být na Bítově pěkně dusno. Třebaže to byl dosti rozlehlý hrad, pro hašteřivé a pánovité Lichtenburky v něm bylo najednou málo místa. Však to znáte, jak to vypadá, když delší čas žije více dospělých příbuzných pohromadě. A tak není divu, že bratři z Lichtenburka Smil a Čeněk spolu se synovcem Janem, který později padl v bitvě u Kresčaku po boku Jana Lucemburského, zbudovali zhruba kilometr od Bítova, v záhybu řeky Dyje, nový hrad – Cornštejn.

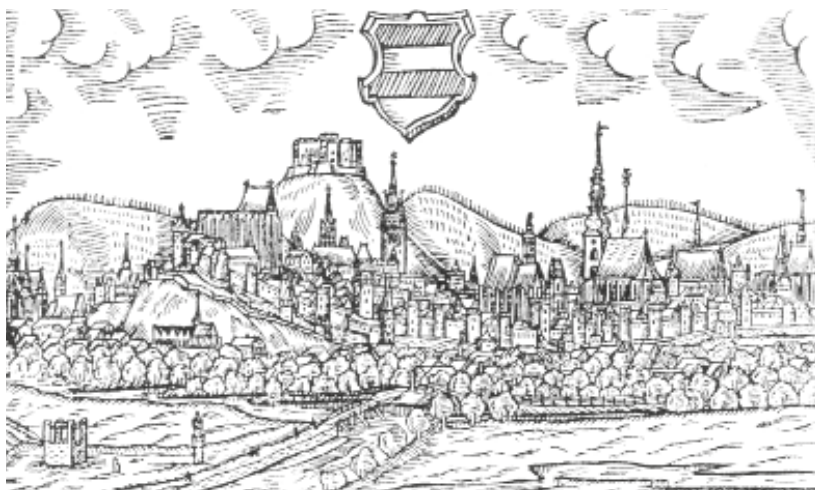
První zmínka o něm pochází z roku 1343, kdy mladý moravský markrabě Karel, budoucí Otec vlasti, potvrdil Smilovi, Čenkovi a Janovi držení obou hradů jako markraběcího léna s povolením si je rozdělit. Karel to jistě udělal ochotně a rád, protože Lichten-

burkové patřili k věrným společníkům a dvořanům krále Jana i jeho samotného. Zmíněný Smil Bítovský z Lichtenburka se v roce 1337 zúčastnil křížového tažení Jana Lucemburského do pohanského Pruska a na Litvu, o osm let později byl pověřen poselstvím do Uher a v první polovině roku 1347 doprovázel už římského a českého krále Karla na poněkud dobrodružné cestě do severoitalského Tridentu.

Utopený farář

Jenže v té době už měl Smil na krku pořádný malér. Začalo to všechno velice nevinně: Smil Bítovský z Lichtenburka hostil na hradě Cornštejně větší sešlost pánů a rytířů z okolí, a mezi nimi se ocitl i farář Vojslav z Jaroměřic, jinak původem mnich cisterciáckého kláštera v Sedleci u Kutné Hory. Protože podléhal pouze svému opatovi, choval se v panské společnosti velmi sebevědomě a drze si pouštěl pusy na špacír. Zvlášť, když víno teklo proudem a kolem stolu se co chvíli rozezněl divoký smích. Farář Vojslav byl výmluvný a vtipný, což by nebylo na závadu. Horší však bylo, že ostří svého vtipu přecho často zkoušel na hradním pánovi a hostiteli.

Smil z Lichtenburka si jako důvěrník samotného krále jen tak něco nenechal líbit. A protože už do sebe také obrátil nějaký ten pohár, přestával se kontrolovat a hrubě se na faráře obořil. Vojslav mu však znovu cosi jízlivého odpověděl, Smil to považoval za urážku své rytířské cti a okamžitě rozkázal svým zbrojnošům, aby se kněze chopili, zašili ho do koženého pytle a hodili do Dyje. Pánův rozkaz je pro služebníky pánův rozkaz, zvlášť když jim v díle pomáhali mnozí – už notně opilí – vznešení hosté. Marně je nešťastný mnich prosil, marně škemral, skončil nakonec v řece, kde se utopil.

Pohled na Brno zhruba v době, kdy zde došlo k tragickému souboji Jana Šembery z Boskovic

Teprve pak Smil z Lichtenburka velmi rychle vystřízlivěl a litoval, čeho se v návalu zlosti dopustil. Bylo ale už pozdě. Cisterciáci si na něj stěžovali až v Avignonu u papeže Klimenta VI., který ve spravedlivém hněvu uvalil na cornštejnského pána klatbu. Nesměl přestoupit práh žádného kostela, kněží nesměli k němu na hrad a kdekdokdo se mu najednou vyhýbal, aby sám neupadl do klatby. Co horšího, klatba se vztahovala na celou rodinu Bítovských z Lichtenburka.

Smil se pak v zoufalství obrátil na římského a českého Karla IV., aby se za něj u papeže přimluvil. Panovník si Lichtenburků za jejich věrné služby vážil a vzhledem k tomu, že Kliment VI. byl jeho přítelem, podařilo se mu vymoci zrušení klatby.

Nebylo to však zadarmo. Papež prý od Smila požadoval, aby se dostavil jako bosý a prostovlasý kající k olomouckému biskupovi

a pokořil se před ním. Do toho se však pyšnému Smilovi příliš nechtělo. Proto žádal krále o další přímluvu. Nakonec mu byla kajícíná pouť do Olomouce milostivě odpuštěna. Pouze prý musel v místech, kde dal utopit nešťastného jaroměřického faráře, dát zbudovat kapli Nejsvětější trojice. Sám se však jejího dokončení nedočekal. Zemřel už někdy na podzim roku 1347 – a kdo ví, zdali to nebyl boží trest za vraždu mnicha Vojslava.

Vzpouora proti husitskému králi

Ještě jednou se problémy cornštejnského pána dostali až k papeži. Tentokrát to bylo za panování krále Jiřího z Poděbrad, kdy hrad nad Dyjí patřil Hynkovi Bítovskému z Lichtenburka. Jeho otec Jan Cornštejnský zastával důležitý královský úřad a Hynek samozřejmě předpokládal, že ho po něm zdědí. Když však místo něj dal král Jiří přednost svému příbuznému Prockovi z Kunštátu, Hynek Bítovský se ve své prchlivosti proti panovníkovi vzbouřil. Navíc si na krále dopisem stěžoval až u samého papeže Pia II., který ještě před svým zvolením dvakrát navštívil Čechy a byl se zdejšími problémy dobře obeznámen. Napsal mu, že jako katolický šlechtic je husitským králem záměrně utiskován.

Papeži přišel jeho list náramně vhod. Vždyť sám na Jiřím z Poděbrad žádal, aby vymýtil kacírské bludy v zemi, a opakovaně ho předvolal před církevní soud. Okamžitě proto napsal českému králi, že jako kacír nemá právo postihovat věrného katolíka. Jenže to bylo asi tak všechno, co pro Hynka Bítovského mohl udělat.

Jiří z Poděbrad si papežovo psaní příliš k srdci nebral. Věděl však, že Hynkovu rebelii nemůže nechat jen tak bez potrestání. Poslal k Cornštejnu vojenský oddíl, který ho v červenci 1464 oblehl a zhru-

ba po roce donutil vyhladovělou posádku se vzdát. Král pak hrad vzpurnému Hynkovi Bítovskému zabavil a daroval ho sobě věrnému šlechtici Wolfgangovi Krajířovi z Krajku. Cornštejn byl ovšem natolik pobořen, že ho musel Wolfgangův syn Lipolt postavit takřka znovu.

Osudný brněnský souboj Jana Šembery

Jan Šembera Černoohorský z Boskovic byl typickým renesančním velmožem své doby, který si, podobně jako třeba jihočeští rožmberští magnáti Vilém a Petr Vok, potrpěl na okázalou nádheru. Však to také dal mimořádně najevo stavbou honosného zámku v Bučovicích. Na rozdíl od Rožmberků se však nepletl do politiky, nezajímala ho dvorská kariéra ani netoužil po válečné slávě. Zato měl slabost pro něžné pohlaví a je o něm známo, že si uhnal nebezpečnou a tehdy nevyléčitelnou kavalírskou chorobu – syfilis. Navíc byl, jak se tehdy na šlechtice slušelo, vynikajícím jezdcem a skvělým šermířem. Kromě bučovického zámku vlastnil ještě další panství a také dům v Brně na rohu Jánské a Minoritské ulice. A právě tady se stala 12. dubna 1581 událost, o níž vám chci vyprávět.

Jan Šembera, tehdy osmatřicetiletý, podruhé ženatý otec dvou dcer, hostil početnou společnost. Znenadání vpadl do jeho domu notně podroušený mladý šlechtic Zikmund Prakšický ze Zástřizl, „maje nějakou zlou vůlí“, jak zaznamenáno v dobovém dokumentu. Jenže na Šemberovy hosty si s pokusem o hádku nepřišel. Velice rychle ho s pomocí svalnatých sluhů vypoklonkovali na ulici. Zikmund Prakšický se zase nechtěl dát tak snadno odbýt, a tak „pod okny domu stál a velice lál“.

„Hrome panský zvyjebený...“

Jan Šembera později před zemským soudem vypověděl: „Nevědouc já nic o tom, majíc hostě u sebe a stojíc u jednoho okna na síni s panem Petrem Chojinským, jsem ven vyhlídal. I viděl jsem téhož Zikmunda ze Zástřizl z domu mého ven jíti a nahoru pohlídati, a vidouc mne v okně státi, zpátky se zase k domu mému obrátil a braně své do polovic vydobyl a vždy nahoru na mne škaredě pohlídajíc své braně povydobýval...“

Jan Šembera se rozzlobeného mladíka zeptal, na koho to tasí zbraň, a ten vzpurně odpověděl, že na něj. A vyzval ho, aby se s ním utkal. Zřejmě chtěl dodat svým slovům patřičný důraz, protože k tomu připojil nadávku, kterou později poctivě zanesl do soudního protokolu sám nejvyšší písař Markrabství moravského Ctibor z Birkova: „Pojď, hrome panský zvyjebený, je-li v tobě dobrá žíla, braň se!“

Janu Šemberovi z Boskovic a na Bučovicích nemusel nikdo podobnou větu opakovat dvakrát. Jednak už měl zřejmě také něco upito, pak to byl obávaný šermíř... a navíc taková urážka šlechtice před svědky nesměla zůstat nepotrestána. Neváhal, okamžitě vyběhl na ulici s kordem v ruce a po chvilce zápolení nešťastného Zikmunda Prackšického propíchl skrz naskrz. Těžce zraněného odnesl do nejbližší hospody, kde ho položili na stůl... a on zde po několika hodinách vydechl naposled.

V tehdejší Brně z toho hned byla velká aféra. Vždyť celou událost viděla spousta svědků, a tak se řeči o tom „strašném mordu neslýchaném“ rychle rozšířily po celém městě. Když to ale vezmeme kolem a kolem, byla to vlastně nešťastná náhoda a čin Jana Šembery by se dal možná kvalifikovat také jako nutná sebeobrana. Jenže

Zikmund Prakšický byl významný šlechtic, spolumajitel rozsáhlého buchlovského panství, a jeho smrt nemohla projít jen tak snadno. Však se také do sporu pustil Zikmundův bratr Jindřich Prakšický ze Zástřízl a pohnal Jana Šemberu před zemský soud.

A jako nejbližší příbuzný viděl celou záležitost jinak. Od majitele Bučovic to prý nebyla nutná sebeobrana, ani se nejednalo o řádný souboj dvou šlechticů, nýbrž prý byl Zikmund zabit zákeřnou ranou. Jak uvedl Jindřich Prakšický ve své žalobě, Šembera „bratru mému dovolil, aby braň svou, kteráž na zemi ležela, vzal a nebál se, a když týž Zikmund ze Zástřízl pro braň svou na takového jeho napomenutí a dovolení sáhl a k zemi se pro ni sehnul, v tom jej probodl, od kteréhožto probodení umřel.“

Záhadná smrt u Buchlovic

Potíž však spočívala v tom, že jen málokdo byl ochoten jít svědčit, jak se to vlastně všechno seběhlo. Souboj viděla spousta lidí, ale před soud se nikomu z nich moc nechtělo. Jan Šembera byl člověk mocný, navíc známý prchlivec, a nebyl by dobře si to s ním rozházet. Snad jen Jan Bohuslav Zoubek ze Zdětína byl ochoten vypovídat. Jak před zemskými soudci tvrdil, snažil se Jana Šemberu od souboje odradit slovy: „Prosím Vaši Milost pro Pána Boha, kterýž duši Vaší Milosti má spasiti, račte se na to rozpomenouti, že jest Zikmund ze Zástřízl člověk opilý.“

Jenže sám Šembera měl už také v hlavě a na domluvy nic nedal. Zatímco prý Zikmunda někteří muži odváděli, dohonil ho v Minoritské ulici a několika prudkými výpady mu vyrazil z ruky zbraň. Pak mu údajně řekl, ať si kord klidně zvedne ze země, a když tak učinil, propíchl ho s cynickou poznámkou: „Již máš dosti!“

Tato výpověď Jana Bohuslava Zoubka tedy potvrzovala to, co ve své žalobě tvrdil Jindřich ze Zástřizl. Ale byla tu i zcela odlišná tvrzení a zemští soudci se nemohli ve svém názoru sjednotit. Zkrátka už tenkrát to bývalo se soudy na dlouhé lokty. Jako z udělání do toho 25. července 1582 Jindřich Praktšický nečekaně zemřel. Nalezli ho probodnutého vlastním kordem v lese nedaleko Buchlovic. Jistě zvláštní smrt, že? Podezírán byl jeho zbrojnoš, který ho doprovázel. Říkalo se, že ho podplatil Jan Šembera z Boskovic a na Bučovicích. Jenže zbrojnoš měl alibi jako hrom, lumpové jsou odjakživa fikaní, a tak tento kriminální případ nerozlouskli ani tehdy – tím menší pak máme naději po více než půl tisíciletí dnes. Ostatně: i kdyby v tom měl Jan Šembera prsty, je otázka, proč by to vlastně dělal. Vždyť za smrt mladého Zikmunda ze Zástřizl mu hrozilo nanejvýš odškodnění ve výši dvaceti hřiven stříbra ve prospěch jeho bratra. Uvážíme-li, že jedna hřivna měla hodnotu asi 250 gramů, byla to pro něj maličkost.

Pro soud smrtí žalobce Jindřicha ze Zástřizl cela kauza skončila. Případ byl odložen „ad acta“ a zemští soudci si jistě oddechli, že si to nemuseli u mocného a asi i všeho schopného Šembery rozházet. Zkrátka v tomto ohledu nic nového pod sluncem.

Jan Šembera Černoorský z Boskovic se o tři roky později dočkal dokončení stavby svého nádherného zámku v Bučovicích a užíval si ho celých dvanáct let. Mužským potomkem však nebyl obdařen, a tak v jeho osobě v roce 1597 vymřel po meči staroslavný rod pánů z Boskovic. Jan Šembera byl pochován v rodinné hrobce v konventním kostele minoritského kláštera v Brně, jehož byl patronem. Vždyť jeho dávný předek Lambert z Boskovic údajně právě tento klášter založil. Obě Šemberovy dcery Anna a Kateřina se provdaly za dva Lichtenštejny Karla a Maxmiliána a jejich původem rakouský,

na jižní Moravě usazený rod, tak zdědil bučovický zámek a s ním spojené rozsáhlé panství.

Šemberu prý odnesl ďábel

Jan Šembera Černoohorský z Boskovic a na Bučovicích nebyl pro svou vznětlivou a arogantní povahu oblíben ani zaživa, natožpak po smrti. Však se také o něm vypravuje snad ze všech moravských pánů nejvíc pověstí. A on sám je v nich líčen jako zloduch, kterého si na onom světě vzali do parády sami čerti. Však si přečtete jednu z nich, která vypráví o posledních dnech bučovického pána.

Jan Šembera cítil, že mu sil valem ubývá a má již namále. Proto se rozhodl sepsat závěť, v níž by veškerý majetek odkázal svým dcerám. Při této příležitosti procházel staré rodinné pergameny a narazil také na opis závěti svého otce Václava z Boskovic. Zvědavě se začel a ke svému zděšení přitom narazil na ustanovení, že v případě, že by měl rod pánů z Boskovic vymřít po meči, má část jejich statků přejít do vlastnictví minoritského kláštera v Brně. Zatrachtílá věc, pomyslel si. Syna nemá, a teď bude muset přenechat nemalou část svého majetku těm mnichům. A to se mu chtělo ze všeho nejméně. Vždyť celý život minority bohatě podporoval, a teď po něm budou ještě dědit?! Zadumaně se zahleděl do ohnivých plamenů krbu – a náhle dostal spásný nápad.

Nelenil, přivolal svého písaře a nadiktoval mu krátký dopis pro otce opata, představeného kláštera minoritů. Uctivými slovy mu vysvětloval, že se chystá sepsat poslední pořizení, a z tohoto důvodu potřebuje nahlédnout do darovacích listin, které klášteru předal jeho otec. Prosil proto opata, aby přijal jeho pozvání a přijel za ním s listinami na bučovický zámek.

V klášteře po přijetí dopisu zavládlo velké vzrušení. Mniši pochopili, že Jan Šembera chce dostat slibu svého otce a patrně hodlá ještě něco přidat k jeho odkazu. Opat proto nelenil, vzal z truhly všechny listiny, nechal zapřahat do kočáru a honem pospíchal do Bučovic. Zámeckého pána zastihl sice s přívětivou, ale jinak ztrápenou tváří. „Buď vítán, otče opate,“ pozdravil mnicha obřadně Šembera a hned si postěžoval: „Můj život se už nachyluje ke svému konci, čára osudu mně milostivým Bohem vymezená se naplňuje. Bolesti mě sužují a počítám, že během několika málo dní se odeberu na věčnost.“

Opat se, jak mu to velelo posláním kněze i lidský soucit, se snažil Jana Šemberu upokojit a vyslovil názor, že snad ještě není tak zle. Ale šlechtic jen smutně zakýval hlavou a nejdříve pozval minoritu k prostřenému stolu. K něčemu takovému se kulaťoučký otec opat, který velmi miloval dobré jídlo a dobrý truňk, nemusel dávat dvakrát pobízet. A tak spolu seděli, jedli vybrané pochoutky, pili víno z bučovického zámeckého sklepa a povídali si. Šembera však pil o poznání méně než jeho host a byl stále ve střehu. Teprve když se mu zdálo, že už opat trochu v hlavě, poprosil ho, zda by mohl nahlédnout do darovacích listin, které přinesl. Minorita horlivě přikývl, vždyť především kvůli tomu do Bučovic přijel, a staré pergameny šlechtici podal. Jan Šembera si je začal se zájmem prohlížet, a protože v komnatě se už mezitím zešeřilo, přešel k hořícímu krbu, snad aby u ohně lépe viděl. Teprve když našel onu závěť své otce Václava z Boskovic ve prospěch klášteře, zasvítla mu očka a potutelně se zaradoval. Vzal ji, jako by si ji chtěl zvláště pozorně pročíst, a nečekaně, právě když opat zvedal další sklenku vína k ústům, hodil listinu do ohně.

Představený minoritů s vyděšenými očima pozoroval hořící pergamen. Snad to není ten dokument, kterým Václav z Boskovic

slibuje klášteru notnou část svého majetku? Tušení ho nezklamalo, a rozhořčený opat se v té chvíli neovládl a zákeřného Šemberu strašným hlasem proklel. Poté se okamžitě zvedl od stolu a už bez jediného slova opustil bučovický zámek. Za sebou slyšel jen jízlivý smích.

Poslední potomek pánů z Boskovic tak sice přelstil minority, ale vykoledoval si od nich hroznou kletbu. Umíral dlouho a v nesnesitelných bolestech, a když zemřel, popadl jeho duši satan a letěl s ní k Brnu. Kdesi u Obřan se snesl k zemi do jeskyně, která se pod ním za ohlušujícího rachotu otevřela – a vyšlehly odtud plameny ze samého pekla.

SKON PODIVÍNSKÉHO CÍSAŘE

Císaři Rudolfovi II. žádný z jeho habsburských příbuzných příliš k srdci nepřiřostl. Snad jediným, na kom mu záleželo, byl jeho mladší bratr Arnošt, s nímž byl společně vychováván na španělském dvoře Filipa II. Tento vyhlášený módní hejsek a vášnivý karbaník však zemřel už v roce 1595 jako místodržící v Nizozemí. Další z bratrů, Matyáš, neměl nikdy k Rudolfovi dobrý vztah, což samozřejmě platilo i naopak. Na rozdíl od obou zmiňovaných bratrů trpěl nadměrnou politickou ctižádostí. Po Arnoštově odchodu do Nizozemí ho Rudolf jmenoval místodržícím ve Vídni.

V roce 1604 vypuklo v Uhrách povstání vedené kalvínským velmožem Štěpánem Bočkajem. Matyáš měl rázem proti sobě hned dva nepřátele – k dosavadním Turkům mu přibyli uherští protestantští šlechtici. Když si s nimi neporadilo habsburské vojsko, přišlo na řadu jednání. Nakonec Matyášovi nezbylo než 23. června 1606 podepsat s Uhry mírovou smlouvu. Mimo jiné v ní – a to je důležité – přislíbil respektovat náboženskou svobodu. Čili nechal uherským magnátům na libovůli, jak se chtějí k Pánu Bohu modlit. V listopadu pak uzavřel nepříliš výhodnou dohodu o míru také s Turky.

Hrozba rodinné války

Obě mírové smlouvy mimořádně popudily císaře Rudolfa II., který snil o porážce tureckého vojska a krutém potrestání uherských vzbouřenců. V uzavřeném míru spatřoval komplot proti sobě. Po-dezíral Matyáše, že ho chce vystrnadit z císařského trůnu, a pokusil se mírové dohody sabotovat. Za této situace začala jednat rodina Habsburků a formálně prohlásila právě ctižádostivého Matyáše za hlavu rodu. Rudolf II. byl pokořen a ještě více se uzavřel do sebe. Na Matyášovu stranu pak začala přecházet protestantská šlechta v Rakousích a také na Moravě a žádala, podobně jako uherští magnáti, náboženskou svobodu. V podunajské monarchii se schylovalo k rodinné válce.

Když se moravští šlechtici prohlásili na zemském sněmu v Ivančicích za Matyášovy poddané, překročil potěšený arcivévoda s vojskem moravské hranice a ve Znojmě vydal manifest k obyvatelům zemí Koruny české. Odůvodňoval v něm svůj postup neschopností císařského bratra a zlou vůlí jeho rádců a prohlašoval, že hodlá chránit všechna privilegia a svobody habsburských zemí.

Jakmile Matyáš vyrazil v čele své armády do Čech, začal ustrašený Rudolf II. pomýšlet na útěk z Prahy. Dokonce se obrátil na saského kurfiřta Jana Jiřího s dotazem, zda by mu poskytl azyl v Drážďanech. Kurfiřt byl jeho žádostí poněkud uveden do rozpaků. Souhlasit nechtěl, odmítnout nemohl. Rudolf, který se už před svými komorníky ani nesnažil skrývat neustálý pláč, v zoufalství nařídil sbírat po Čechách vojenskou hotovost.

Česká šlechta však kupodivu stála při císaři. V jeho zastoupení svolal nejvyšší kancléř Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic do Prahy

zemský sněm a navíc se mu podařilo přemluvit zcela vyděšeného Rudolfa, aby před shromážděnými stavy promluvil. Vždyť mnozí lidé v Čechách už ani nevěřili, že je císař vůbec naživu! Dokonce kolovaly pověsti, že místo něj sedí na Pražském hradě jakýsi panovníkovi podobný obyčejný švec, za něhož vládnu císařští radové. Jak si přitom nevzpomenout na slavný Fričův a Werichův film Císařův pekař a pekařův císař s motivem Rudolfova dvojníka!

Není divu, že shromážděný sněm strnul údivem, když se před nimi objevil pobledlý a roztřesený stařec, usedl na trůně a slabým hlasem pronesl několik německých vět, které kancléř Lobkovic přeložil do češtiny. Rudolf se omluvil, že se necítí zdrav, a brzy opustil zasedání sněmu. Jeho krátké vystoupení většinu přítomných dojala. Dokonce se ho zastal jeden z vůdců české protestantské opozice Václav Budovec z Budova a přesvědčil české nekatolíky, aby zatím netrvali na požadavku náboženských svobod.

Matyáši, když se k němu nepřidala česká šlechta, nezbylo než s nešťastným Rudolfem vyjednávat. A tak 25. června 1608 v libeňském záměčku, na dohled od pražských hradeb, podepsali oba habsburští bratři mír. Rudolf zároveň odstoupil Matyášovi uherskou korunu a Moravské markrabství. Zbývala mu už jen císařská koruna a česká svatováclavská koruna. Morava však byla od Čech odtržena a veřejně se vtipkovalo o tom, že se stane královstvím, kdežto Čechy budou nyní jejím markrabstvím.

Vynucený majetát náboženské svobody

Čeští nekatoličtí šlechtici však nemínili Rudolfa podporovat do nekonečna. V lednu 1609 vystoupili na zemském sněmu s obnoveným požadavkem náboženské svobody a především žádali legalizaci jed-

Rudolf II. na mědirytině Jiljího Sadelera

noty bratrské, císařem postavené před sedmi lety mimo zákon. Rudolf, který byl ve vleku katolické strany v čele s kancléřem Zdeňkem Vojtěchem Popelem z Lobkovic, Vilémem Slavatou a Jaroslavem z Martinic, však manévroval, vyhýbal se přímým jednáním, sliboval a zase odvolával. V Praze se zatím dramaticky vyhrcovala situace. Stavý svolaly na 5. květen na Novoměstskou radnici zemský sněm. Císař ho sice zakázal, ale sněm se přece sešel, a Rudolfovi nezbylo, než ho 24. května legalizovat. Odmítl však přistoupit na požadavky nekatolické šlechty požadující náboženskou svobodu. Tím jen přilil oleje do ohně.

Mezi všemi českými pány vynikal radikalismem Jindřich Matyáš Thurn, příslušník rodu pocházejícího ze severní Itálie, který listem vyzval císaře k přijetí požadavků stavů a připomněl mu hrozivé důsledky Bočkajova povstání v Uhrách. Nemohl se vyjádřit jasněji. To byla výzva k rebelii. Rudolf se ještě pokoušel manévrovat, ale Thurn jako generálajtnant stavovské armády už verboval vojsko. Tváří v tvář přízraku nové války Rudolf kapituloval a 12. července 1609 podepsal proslulý Majestát, tehdy nejliberálnější náboženský zákon v celé Evropě, zajišťující svobodu vyznání nejen šlechtě, ale obyvatelům měst a venkovským poddaným.

Vpád pasovských

Císař však na své pokoření nezapomněl. Shodou okolností shromáždil jeho příbuzný, třiaadvacetiletý tyrolský arcivévoda a pasovský biskup Leopold, desetitisícovou žoldnéřskou armádu pro válku o Julišské vévodství na Rýně. Místo k Rýnu však Rudolf II. tajně pozval Leopolda do Prahy, aby s pomocí jeho vojska porazil nenáviděného bratra Matyáše, aspirujícího na císařský titul, a vzpurné české stavy. Koncem ledna 1611 překročili pasovští, jak se Leopoldově armádě říkalo, hranice Čech. V Praze zavládlo zděšení. Od úst k ústům se šířily poplašné zprávy, že arcivévoda Leopold chystá zatýkání představitelů nekatolické šlechty. Už 11. února dobylo pasovské vojsko Beroun a za sebou nechávalo vypleněné a vypálené vesnice. O dva dny později stálo před Prahou na Bílé hoře. Časně ráno 15. února proniklo na Malou Stranu – a slabá zemská hotovost českých stavů mu nedokázala vzdorovat.

Jindřich Matyáš Thurn velel stavovské jízdě a před přesilou musel ustupovat k Pražskému hradu. Sám však byl brzy raněn, útočníci mu prostřelili ruku nad loktem. Zakrváceného generála se ironií osudu

ujala Polyxena z Lobkovic, manželka nejvyššího kancléře a zuřivého katolíka Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic. Velení stavovského vojska převzal Linhart Colonna z Felsu, jenž nakonec po marném vzdoru vydal pasovským Pražský hrad a už 17. února přísahali společně žoldnéři obou vojsk poslušnost arcivévodovi Leopoldovi, kterého Rudolf II. jmenoval generalissimem.

Raněný Thurn měl být původně popraven. Leopold však usoudil, že by mu mohl být užitečnější živý, navštívil ho v Lobkovickém paláci a pokusil se jej donutit k tomu, aby vyzval Pražany k zanechání odporu. Thurn ho však, navzdory tomu, že se prakticky nacházel v rukou nepřítele, rázně odmítl. Naopak varoval arcivévodu před dělostřeleckým bombardováním Starého a Nového Města. Podle pobělohorského exulanta Pavla Skály ze Zhoře zakázal prý dělostřelecký útok na pravobřežní část Prahy sám císař, dojat nádherným pohledem na výstavné město. Ale to je nejspíš jen krásná legenda a nic víc. Zatím si na Staroměstské radnici čeští stavové zvolili třicetičlenné direktorium v čele Jáchymem Šlikem a požádali uherského krále Matyáše o ochranu. Na to Rudolfův mladší bratr čekal. Teď se mu nabídla možnost definitivního triumfu.

Sesazen z trůnu

Před hrozbou rychle se přibližující Matyášovy armády opustili 10. a 11. března pasovští Hrad a Malou Stranu a císař Rudolf II. se uvolil přijmout delegaci českých stavů. Audience se neobešla bez malého dramatu. Císař trval na dodržení obvyklého ceremoniálu, ale horkokrevný Jindřich Matyáš Thurn odmítl čekat a spolu s Vilémem z Roupova a Colonnou z Felsu vpadli dovnitř v rozporu se španělskou dvorskou etiketou ve vojenských vysokých botách, s řinčícími

ostruhami a kordy u boku. Hned na úvod se vyděšeného a nemocného císaře ostře zeptali, zda pasovští neodvezli svatováclavskou korunu a zemská privilegia. Rudolf II. se před zástupci českých stavů zhroutil, takřka plačky vysvětloval, že byl sveden špatnými lidmi, a prosil je, aby ho ochránili. Panovníkovo ponížené chování vyprovokovalo hraběte Thurna, který si na diplomacii zrovna nepotrpěl, k ostré kritice jeho vlády. Rudolf na to jen mlčky přikyvoval. Pokusil se sice odmítnout požadavek, aby k hradní posádce byli přibráni žoldnéři jeho uherského krále Matyáše, ale chtě nechtě musel i tuto hořkou pilulku spolknout.

V následujících dnech pozatýkali čeští stavové řadu lidí z císařova okolí a často i na mučidlech na nich vymáhali přiznání o společném spiknutí Rudolfa II. a Leopolda Pasovského. Císař se ještě pokusil získat Thurna na svou stranu tím, že mu nabídl rozsáhlé panství Český Krumlov, ale nepochodil. Generálajtnant stavovského vojska takový velkorysý dar rázně odmítl, v čele své jízdy se raději vydal k Českému Brodu uvítat přijíždějícího uherského krále Matyáše a ve slavnostním průvodu ho doprovodil do Prahy. V dubnu pak generální sněm zemí Koruny české rozhodl o tom, že se Rudolf musí vzdát českého trůnu ve prospěch svého bratra.

Korunovace nového krále se konala 23. května 1611 ve Svatovítském chrámu Pražského hradu. Svatováclavskou korunu nasadil Matyášovi na hlavu kardinál a olomoucký arcibiskup František Dietrichstein. Na Hradčanech a Petříně se na počest nového panovníka střílelo z děl, ale žádná korunovační jízda se nekonala. Pražské ulice byly naopak nezvykle pusté, patrolovaly tu hlídky stavovského vojska a vládla tísnivá atmosféra. A zatímco v královském paláci teklo víno proudem, v městských krčmách platil zákaz podávání jakéhokoliv alkoholu včetně piva.

Rudolfovu smrt chtěli utajit

Nemocný Rudolf II., jemuž zůstala – a vlastně už pouze formálně – jen císařská koruna, se uzavřel do svých komnat, které mu byly na Pražském hradě velkoryse ponechány. Zdálo by se, že nyní bude mít konečně klid na to, aby se věnoval svým sbírkám, případně experimentoval v alchymistických laboratořích. Ale pokořený císař nechtěl svůj boj s agresivním mladším bratříčkem jen tak vzdát. S pomocí svého malého dvora udržoval kontakt s říšskými kurfiřty a snažil se překazit, aby byl Matyáš zvolen císařem.

V dalších intrikách však Rudolfovi zabránila nemoc. Už koncem prosince 1611 musel ulehnout. Podle lékařské zprávy trpěl plicní chorobou, která se projevovala zvracením krve, zánětem jater, vodnatelností a trombózou. Císař byl značně neukázněný pacient. Bránil se ošetřování otevřených ran na nohou a odmítal užívat předepsované léky. Místo nich bral jakési dryáky, které si sám připravoval. Všechny varovné rady odmítal tvrzením, že podle svého horoskopu má zemřít na mrtvici. Leč v tomto případě se astrologické proctví nenaplnilo. Nemoc byla silnější a 20. ledna 1612 Rudolf II. zemřel.

Císařův komorník Desiderius Proskovský se sice pokusil utajit smrt svého pána, ale nepodařilo se mu to, a tak se zpráva o Rudolfově smrti kvůli indiskreci hraběte Václava Kinského a hejtmana Maxe Trautmannsdorfa rozletěla po Praze. Ještě téhož dne lékaři nebožtíka pitvali, jeho mrtvola byla balzamována a pak na Matyášův příkaz vystavena v kostele Všech svatých na Pražském hradě. Při velmi tichém pohřbu – který se konal až 1. října! – pak dokonce sám Matyáš pomáhal nést bratrovu rakev do katedrály svatého Víta, kde byl také Rudolf II. pohřben. Jak se zdá, smrt staršího z nich přece jen nakonec oba bratry sblížila.

Nač vlastně císař zemřel?

Podivínský habsburský císař se rád zabýval mystikou a tajemnými věcmi vůbec. Není proto divu, že se i kolem jeho úmrtí vytvořila řada mlhavých pověstí. Oficiálně byla jako příčina uváděna vodnatelnost. Neoficiálně se tvrdilo, že se upil k smrti. Rudolf také nepochybně trpěl dnou, což se ve starším věku projevovalo potížemi při chůzi. Definitivně vneslo jasno do určení příčin Rudolfova skonu až zkoumání jeho kosterních pozůstatků předním českým antropologem profesorem Emanuelem Vlčkem. K všeobecnému překvapení prokázalo luetickou ostitidu. Zkrátka a dobře: Rudolf si někde uhnal tehdy nevyлéčitelný, smrtelný syfilis, neboli, jak se tehdy říkalo, „francouzskou nemoc“.

Právě tato pohlavní choroba nepochybně přispěla k duševnímu rozkladu Rudolfovy osobnosti, zapříčinila výbuchy jeho agresivity, střídané s apatií, a prohlubující se paranoidní stavy, jako je stihamam a na druhé straně slavomam. Připomeňme, jak se císař, bytostný nevoják, rád nechal portrétovat jako vítězný vojevůdce, případně jak ochotně naslouchal různým šarlatánům, kteří mu namlouvali, že je novým Hermem Trismegistem, božským zakladatelem alchymie a astrologie, na trůně. V závěru jeho života musela výrazně postoupit progresivní paralýza, vyvolaná třetí fází luetické nákazy. Nebohý Habsburk se uchyloval do soukromí a silné bolesti zaháněl nemírným pitím vína. Také potíže při chůzi byly zřejmě způsobeny syfilitickým zánětem kostí.

Přední český neurolog profesor Ivan Lesný k této diagnóze ještě dodal dědičně získanou cyklickou maniodepresivitu. Za těchto okolností se nemůžeme Rudolfovu podivnému chování divit. Byl

Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic na dobové rytině

to vlastně zoufalý chudák, odsouzený bojovat o svou moc. I takové jsou někdy císařské osudy.

HARANTOVI SE STŘELBA CÍSAŘI DO OKEN NEVYPLATILA

Jedním ze sedmadvaceti předáků stavovského povstání popravených 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze byl Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic, ve své době nejznámější český cestovatel – a také talentovaný hudební skladatel. Narodil se v roce 1564 na hradě Klenová u Klatov ve starobylé vladycké rodině Harantů, kteří měli ve znaku stříbrného kohouta s černým ocasem. Když mu bylo dvanáct let, poslal ho otec do Tyrol, kde chlapec sloužil jako páže u arcivévody Ferdinanda, syna císaře Ferdinanda I., na zámku Ambras.

Po osmi letech strávených na Ferdinandově dvoře se vrátil domů a po otcově smrti převzal spolu s bratrem zděděné panství. Krátce nato se oženil s Evou Černínovou z Chudenic. Protože nevelké panství nemohlo oba bratry uživit, nechal se starší Kryštof najmout do císařské armády a odešel do války s Turky. Domů ho přitáhla až zpráva o smrti jeho ženy Evy Černínové a nutnost postarat se o syna a dceru.

Ale ani pak se v Čechách dlouho nezdržel. Děti svěřil do péče příbuzným a spolu s bratrem své nebožky choti, o dvanáct let mladším Heřmanem Černínem z Chudenic, se vydal na pouť do Svaté země a končin, v nichž se odehrávaly biblické děje. Hodlal na vlastní oči poznat kraje, „kteréz rájem zemským někdy byly“, jak sám napsal.

Pouštěl se na nebezpečnou cestu, jež ho měla proslavit a učinit z něj největšího českého cestovatele své doby. V doprovodu jediného služebníka se na koních vydali do Bavorska a odtud přes Tyroly a Brennerský průsmyk do Itálie. V Benátkách nastoupili na koráb Silvestra a 12. července 1598 se vydali na plavbu Středozezemním mořem směrem ke Kypru.

Ve stopách Ježíše Krista

Plavba po moři byla pro rodilé suchozemce jistě mimořádným zážitkem – a tím spíše to platilo v oněch dávných dobách, kdy lodě byly vratké a špatně říditelné a nebezpečná setkání s piráty takřka běžnou záležitostí. Koncem července zakotvila Silvestra u břehů Kréty, kde Harant a Černín navštívili františkánský klášter. Zatímco Kréta spadala tehdy pod benátskou správu, Kypr, kde přistáli 19. srpna, už patřil Turkům, a poutníci se tak ocitli v muslimském prostředí.

Zbýval jim už jen poslední kus cesty do Svaté země, který ovšem museli vykonat na chatrné syrské bárce. Po dalších sedmi dnech konečně přistáli v Jaffě, odkud pokračovali s doprovodem jednoho tureckého úředníka, znalého italštiny, do Jeruzaléma. Útočiště našli ve františkánském kostele sv. Salvátora. Zpěv zdejších mnichů zaujal hudbymilovného Haranta natolik, že ho podnítil k vlastní skladatelské tvorbě. Sám později přiznal, že byl „probuzen ke kompozici jedné mutety na text z žalmu 124 tehdaž v mysli mé ozvláštěně ležícího...“

Poutníci navštívili v Jeruzalémě chrám Božího hrobu, spatřili kus sloupu, u něhož byl údajně bičován Ježíš, stejně tak mědí obitý otvor na Golgotě, kde se prý tyčil kříž, na němž byl ukřižován... V dalších dnech se podívali na Olivetskou horu, ruiny domu sv. Máří Magdale-

ny, Lazarův hrob, kostel sv. Anny, stojící v místech, kde měla sv. Anna porodit Pannu Marii, a další pozoruhodná místa z Nového zákona. Putování pokračovalo z Jeruzaléma do Jericha a přes Jordán, v němž v horkém dni našel Harant osvěžení a řeku šestkrát přeplaval; poutníci minuli ruiny paláce krále Heroda a dorazili k Mrtvému moři. Další výlet je zavedl do Betléma, místa Ježíšova narození. Po návratu do Jeruzaléma byli Kryštof Harant a jeho společník Heřman Černín františkány pasováni na rytíře Božího hrobu.

Poté se rozhodli vydat do Egypta a také k hoře Sinaj, známé jim ze Starého zákona. Namáhavé putování vedlo pouští do Gazy, následovala plavba na jakési arabské kocábce do Damietty, kde se jich ujal francouzský konzul.

První Češi, kteří viděli pyramidy

Další cesta je vedla lodí po Nilu do Káhiry, v jejíž blízkosti spatřili jeden ze sedmi starověkých divů světa: pyramidy. Harant později ve svém známého cestopisu uvedl: „Viděli jsme zdaleka pyramides u Cairu, a zdály se, jako by to nějaké vrchové byli.“

Z Káhiry putovali s velbloudí karavanou na Sinajský poloostrov a po osmi strastiplných dnech dosáhli kláštera sv. Kateřiny na hoře Sinaj. Po výstupu na Sinaj, neboli arabsky Džabal Músa, kde údajně Mojžíš rozmlouval s Hospodinem a obdržel kamenné desky s textem Desatera přikázání, se cestovatelé vydali zpátky. Nelehké putování pouští je přivedlo k Rudému moři – a nakonec žízniví, vyhladovělí a zcela vyčerpaní dosáhli Suezu. Po osmnácti dnech se pak vrátili do Káhiry. V egyptské metropoli navštívili i trh s otroky, kde „pan Černín chtěl mermo jedno mouřenínské pachole koupiti a sot-

va jsem jej z toho svedl,“ jak přiznal Harant, a také spatřili nevidané zvíře, které nazvali „velbloudí leopard“. Jednalo se o žirafu.

Během další cesty navštívili Alexandrii, kde si prohlédli Pompeiův sloup a obelisk nazývaný Jehla Kleopatřina. Kdysi tak slavné město však Harant našel „pobořené a zplundrované“. Poté se oba Češi nalodili na přeplněný benátský koráb Balbianu. Cestou přes Středozemní moře je trápila nepřízeň počasí a Haranta navíc i silná horečka. Právě na Štědrý den roku 1598 přistála Balbiana na Istrijském poloostrově v přístavu Città Nova, dnešním chorvatském Novigradu. Odtud pak pokračoval Černín s nemocným přítelem na jiné, menší lodi do Benátek. V Itálii se cestovatelé museli nějaký čas zdržet. Teprve poté, co se Kryštof Harant uzdravil, mohl se vydat domů, do Čech.

Na dvoře Rudolfa II.

Své zážitky z cesty na Blízký východ Kryštof Harant později zpracoval v česky psaném cestopise s pro svou dobu příznačným dlouhým názvem „Cesta z Království českého do Benátek, odtud po moři do země Svaté“, který vyšel poprvé tiskem v roce 1608. Jeho autor patřil v té době k předním dvořanům císaře Rudolfa II. a navíc byl povýšen do panského stavu. Už v roce 1603 se znovu oženil, tentokrát s bohatou vdovou Barborou Škopkovou, rozenou Miřkovskou z Tropčic. Mimo jiné díky tomu vyženil i hrad a panství Pecku u Nové Paky ve východních Čechách.

Ani tentokrát netrvalo Harantovo manželské štěstí dlouho: Barbora v roce 1607 zemřela. Novopečený císařský rada však dlouho netruchlil a o dva roky později „oblíbil sobě k stavu svatého manželství urozenou pannu Annu Saloménu Hradištskou z Hořovic, pozů-

stalou dceru po dobré paměti urozenému a statečnému rytíři panu Janu Hradištskému z Hořovic“. Doma na hradu Pecka se však příliš nezdržoval, častěji pobýval u císařského dvora v Praze. Jeho ctižádost uspokojovala pověst zcestovalého muže, oblíbeného spisovatele a v nemenší míře také talentovaného skladatele. Bohužel z jeho hudebního díla se nám zachovalo pouze torzo, které každopádně svědčí o nevšedním nadání a muzikálním cítění.

Cesta do Španělska

Po smrti Rudolfa II. byl Kryštof Harant z dvorských služeb nečekaně propuštěn. Marně se pak domáhal na Rudolfovu nástupci Matyášovi finanční náhrady. Přesto s povděkem přijal v roce 1613 jeho příkaz, aby se společně s dalším bývalým císařským dvořanem Oldřichem Desideriem Proskovským z Proskova vypravil do Madridu odevzdat španělskému králi Filipovi III. Řád zlatého rouna z pozůstalosti Rudolfa II. S nezbytným doprovodem a patrně i se strážemi, vždyť měli na starosti velmi ceněný předmět, putovali před Norimberk do Bruselu a pak přes Paříž do Madridu. Poté, co splnili svůj úkol a vrátili španělskému králi Rudolfův řád, vydali se Harant a Proskovský do poutního místa Santiaga de Compostela na severozápadě Španělska, kde je údajný hrob sv. Jakuba.

Počátkem roku 1615 se šťastně vrátili do Prahy. Harant, jako už zkušený spisovatel, nepochybně hodlal o svých zážitcích během cesty po západní Evropě napsat knihu, snad už dokonce byla napsána... ale v politických zmatcích, které v Čechách nastaly, se zřejmě její rukopis ztratil dříve, než mohl být předán k vytištění.

Veel dělostřelcům

Asi o tři roky později konvertoval katolík Kryštof Harant se svou manželkou a dětmi k evangelickému náboženství. Na jeho rozhodnutí měli zřejmě vliv někteří z jeho evangelických přátel, jako například jeden z předáků české stavovské opozice Václav Budovec z Budova. Harant se stal evangelíkem vlastně za pět minut dvanáct. V květnu 1618 už patřil k hlavním aktérům povstání protestantských stavů a jako zkušený voják se stal jedním z velitelů stavovského vojska. V roce 1619 se zúčastnil, pod velením Jindřicha Matyáše Thurna, tažení proti Vídni – a podle tradované legendy se zde vyznamenal jako dělostřelecký důstojník, když jím řízená palba ohrožovala okna vídeňského hradu Hofburg, v němž se císař Ferdinand II. třásl strachy. Bohužel špatně vyzbrojené české vojsko nemělo víc než deset zastaralých děl, která svou střelbou nemohla způsobit větší škody.

V listopadu 1619 jmenoval „zimní král“ Fridrich Falcký Haranta do významné funkce prezidenta české komory. Kryštof Harant byl nyní na vrcholu své kariéry. Netušil však, že bude velice krátká.

Jako ovce na porážku

Už o necelý rok později bylo všechno jinak. Porážka na Bílé hoře a následný útěk krále Fridricha Falckého z Prahy zcela změnila situaci. Kryštof Harant se rázem stal prosebníkem, žebronicím u bělohorských vítězů o milost. Nezvolil si emigraci jako předvídanější Jindřich Matyáš Thurn nebo Václav Vilém z Roupova a další, ale uchýlil se na hrad Pecka v očekávání dalších událostí. Snad měl